

W.C. Spørgsmaalets Udvikling i København

-

Tidsskrifter

Arkitekten. Tidsskrift for bygningsvæsen. 1901. 19.april

1901

ORGAN · FOR · DEN · DANSKE
BYGGEINDUSTRI · · ·

19 · APRIL · 1901
NUMMER · 343

REDIGERET · AF · ARKITEKT
· · · ALFRED · MØLLER

„W. C.“ SPØRGSMAALETS UDVIKLING I KØBENHAVN.

Den 22. Februar 1897 — den Dag, da Kloakplanens Gennemførelse blev endelig vedtagen — er en Mærkedag i Københavns hygieiniske Udvikling paa Grund af den Indflydelse, som denne Plans Gennemførelse har haft paa Spørgsmaalet om Vandklosetterne, særlig da Afgiften af saadanne blev nedsat fra 100 til 10 Kr. pr. Kloset.

Det er allerede nu ikke saa lidt, der er opnaaet, siden Bevægelsen mod den bestaaende Ordning af Natrenovationens Besørgelse tog sin Begyndelse i 1892; det gamle Renovationsselskab er gaaet helt ud af Spillet; om det ny er bedre, end det gamle, er vel et Spørgsmaal. Hidtil har man nærmest været enig om, at det er værre. Med Hensyn til Vandklosetterne er der opnaaet meget, og Indretningen af disse ikke alene i nye, men ogsaa i gamle Bygninger, har langt overskredet, hvad selv de mest sangvinske ventede. Endnu er der dog langt tilbage, og et stort Fremskridt vilde det derfor være, om en obligatorisk Indretning af Vandklosetter i alle nye Bygninger — i hvert Fald for saa vidt der i disse skal indrettes Etageklosetter — kunde blive gennemført. Har man i sin Tid, ganske administrativt, fra Midten af det nittende Aarhundrede kunnet gennemføre Afskaffelse af alle Gruber og Indførelse af Tøndesystemet, skulde man dog synes, at man i det 20de Aarhundrede maatte været kommen saa meget videre, at man til fulde indser Nødvendigheden af stadig at skride fremad og ikke bliver staaende paa et for sin Tid fremskredent, men nu forlængst tilbagelagt Standpunkt.

Ved forrige Aars Udgang var der i København ca. 2000 Vandklosetter i Brug, et vel ikke særligt stort

Antal, men, naar Hensyn tages til det forløbne Tidsrum, dog langt større end vistnok de fleste havde tænkt sig Muligheden af for faa Aar siden. Thi det maa erindres, at dette Tal er naaet i Løbet af neppe 6 Aar.

Det var i Januar 1894, at Spørgsmaalet om at tillade Indretning af Vandklosetter i en Ejendom i Stockholmsgade paa ny kom frem. En Del Borgerrepræsentanter med *H. L. Thomsen* i Spidsen foreslog helt at afvise Sagen, der gentagne Gange tidligere var bleven forkastet. Med kun én Stemmes Majoritet forkastedes dog dette Forslag, og et af *Phillipsen* stillet Forslag om at tillade Vandklosetter i de Kvarterer, hvis Kloaker havde Udløb til Reden, mod en aarlig Afgift af 100 Kr. for hvert Kloset, vedtoges. Denne Bestemmelse kom foreløbigt væsentlig kun Stockholmskvarteret til Gode, men blev der benyttet saa stærkt, at Ønsket om ogsaa i Byens andre Kvarterer at kunne nyde godt af dette Fremskridt førte til, at Magistraten i Marts 1897 fremkom med Forslag om at udvide Tilladelsen til at gælde for hele Byen; Forslaget vedtoges, og det er altsaa egentlig kun i de sidste 3 Aar af Aarhundredet, at der har været Adgang for hele Byen til at faa opstillet Vandklosetter, stadig mod den meget høje Afgift af 100 Kr., der dog allerede i Januar 1896 var bleven nedsat til 50 Kr. for de Kvarterer, hvis Kloaker havde Udløb til Reden.

Nu da Spørgsmaalet om Afgiften af Vandklosetterne har fundet en gunstig Løsning, kunde det være passende at henlede Opmærksomheden paa det ønskelige i, at der saa vidt muligt i Byggeloven bør søges optaget en Bestemmelse om, at alle nye Bygnin-

ger skal indrettes til udefukkende at betjenes af Vandklosetter, og dernæst at man vilde kunne fremskynde Indførelsen af Vandklosetter i de bestaaende Ejendomme betydelig, naar man vilde søge at raade Bod paa, at en Mængde Husejere vel gerne vil gaa med til denne Foranstaltningens Indførelse, men savner Midler til de i mange Tilfælde ret bekostelige Anlægsomkostninger. Dette kunde ske paa lignende Maade, hvorpaa Indlæg af Vandledninger begunstiges i vore Provinsbyer, naar disse anlægge Vandværker. Det er nemlig i saadanne Tilfælde næsten Regel, at Kommunen for sin Regning og under sin Kontrol lader Anlægget udføre paa de private Ejendomme, hvis Ejere som oftest ved en Slags Lejekontrakt forpligter sig til at tilbagebetale efter Regning de medgaaende Udgifter, fordelte paa i Regelen 30 Kvartaler.

Hvis en saadan Ordning indførtes med Hensyn til Anlægget af Vandklosetter, vilde deres Indførelse kunne fuldbyrdes hurtigst muligt.

Med den alt foregaaende Udvikling for Øje, er der ikke Tvivl om, at Antallet af Vandklosetter i de nærmest kommende Aar vil stige enormt. Det vil da vise sig, at de fik Ret, som udholdende kæmpede en — som det længe syntes — haabløs Kamp mod megen Uforstand, smaalig Interesserethed og sej Vedhængen ved det gamle og daarlige, der mærkelig nok i Borgerrepræsentationen havde sine ivrigste Tilhængere blandt dennes radikale Medlemmer.

Fabrikloven.

(Fortsat.)

§ 12.

Naar Arbejds- og Fabriktilsynet finder, at visse Arter af det i § 1, 1ste Stykke, omhandlede Arbejde er særlig anstrængende eller skadelige for Sundheden eller af den Beskaffenhed, at en enkelt Arbejders Uforsigtighed kan blive farlig for de øvrige Arbejdere, kan det af Arbejdsraadet bestemmes, at en Forhøjelse af de i §§ 9 og 10 fastsatte Aldersgrænser bør finde Sted for dette Arbejdes vedkommende, eller forbydes, at Personer under 18 Aar, eller kvindelige Arbejdere deltage deri. Føler nogen sig brøstholden ved Afgørelsen kan denne indankes for Indenrigsministeren.

§ 13.

I Hvile- og Spisetider maa Børn og unge Mennesker ikke beskæftiges og ikke opholde sig i noget til Fabrikken eller Værkstedet hørende Rum, hvori der paa den Tid arbejdes, medmindre Tilsynet dertil har meddelt Arbejdsgiveren skriftlig Tilladelse.

§ 14.

Afvielser fra de i §§ 9, 10 og 18 givne Bestemmelser kan ikke finde Sted, medmindre Naturomstændigheder, Ulykkeshændelser eller andre lignende forudsætte Begivenheder har forstyrret den regelmæssige Drift eller udsætter den for Forstyrrelser, i hvilket Tilfælde Direktøren for Arbejds- og Fabriktilsynet paa derom skriftlig

indgivet Andragende for en i Tilladelsen nærmere begrænset Tid kan tilstede saadan Afvigelse, indtil den regelmæssige Drift atter er tilvejebragt eller sikret. Tilsynet har til Indenrigsministeren at gøre Indberetning om enhver saadan given Tilladelse. Det skal dog, hvor den ved Begivenheden bevirkede Forstyrrelse eller Skade kræver uopholdelig Ubedring, være tilstrækkeligt at skriftlig Meddelelse om den derved nødvendiggjorte Afvigelse fra de foranførte Forskrifter samtidig med Arbejdets Paabegyndelse gives til Direktoratet.

§ 15.

Forinden nogen Arbejdsgiver antager et Barn eller ungt Menneske til Arbejde, som omhandles i § 1, 1ste Stykke, eller til Arbejde, paa hvilket der i Medfør af Bestemmelsen i § 1, 2det Stykke er fastsat Indskrænkninger, skal han forvisse sig om sammes Alder og Sundhedstilstand. I dette Øjemed skal det paagældende Barns eller unge Menneskes Alder oplyses ved en Fødselsattest, og Arbejdsgiveren skal ved en efter hans Begæring af vedkommende Embedslæge eller en anden autoriseret Læge foretagen Undersøgelse sikre sig Bevis for at den paagældendes legemlige Udvikling eller Helbredstilstand ikke skønnes at være til Hinder for, at han anvendes til det Arbejde, han skal udføre. Ved Bedømmelsen af den legemlige Udvikling maa Undersøgelsen særlig rettes paa, om den paagældendes Højde, Vægt eller Brystvidde er ringere end den normale for Personer af hans Alder; fornøden Oplysning i saa Henseende maa indeholdes i den af vedkommende Læge udstedte Attest.

Betalingen for Undersøgelsen og Udstedelsen af den fornødne Attest udredes af Arbejdsgiveren. For den første Udstedelse af Fødselsattest til Forevisning ved den heromhandlede Lejlighed gives ingen Betaling.

Nærmere Regler for den i denne Paragraf omhandlede Lægeundersøgelse kan fastsættes af Indenrigsministeren efter Arbejdsraadets Indstilling.

§ 16.

Der skal ved ethvert af de af § 1, 1ste og 2det Stykke, omfattede Arbejdssteder føres Register over de i samme arbejdende Personer under 18 Aar indeholdende Oplysning om de paagældendes Navn, Opholdssted og Alder efter vedlagte Fødselsattester, om deres Forældres, Plejeforældres eller Værgers Navn og Opholdssted og om deres Forhold til Skolen samt de yderligere Oplysninger, som maatte findes tjenlige af Indenrigsministeren, der fastsætter Registrenes nærmere Indretning.

§ 17.

Under Arbejdet samt under Maaltiderne, hvor disse nydes paa Arbejdsstedet, skal mandlige og kvindelige Arbejdere holdes adskilte, for saa vidt Arbejdets Beskaffenhed og Pladsen tillader det, hvorhos det paahviler Arbejdsgiveren, hvor bægge Køn er beskæftigede, at vaage over lagttagelse af Sømmelighed og Anstændighed paa Arbejdsstederne.

§ 18.

Ingen kvindelig Arbejder maa i de første 4 Uger efter sin Nedkomst indtræde i det i § 1, 1ste Stykke, omhandlede Arbejde, medmindre det ved Lægeattest godtgøres, at dette kan ske uden Skade for hendes egen eller Barnets Sundhed.

Den Hjælp, der af det offentlige ydes i det Tidsrum, i hvilket en Kvinde efter ovenstaaende Bestemmelse ikke har kunnet genindtræde i det omhandlede Arbejde, skal ikke have Fattighjælps Virkninger.